

VOEDSELVEILIGHEID EN MILIEUMISDRIJVEN

Albert VANDERSANDEN*

De laatste jaren wordt de burger/consument geconfronteerd met allerlei voedselchandalen en -crisissen, denk maar aan de hormonenschandalen, de dolle koeienziekte of de dioxinecrisis. Ook milieuschandalen duiken op regelmatige tijdstippen op. Sommige ervan hebben gevolgen voor de gezondheid van de burger.

In dit artikel wordt de aandacht gevestigd op het feit dat het milieu een niet te verwaarlozen factor is in het kader van de voedselveiligheid. Eerst wordt ingegaan op de milieufactoren die een rol kunnen spelen in de voedselveiligheid. Verder worden de versnipperde bevoegdheden tussen de federale en gewestelijke overheden besproken en vervolgens de noodzaak aan een gestructureerd en functioneel overleg tussen alle betrokken diensten. Ten slotte wordt een initiatief van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) hieromtrent toegelicht.

1. Voedselveiligheid en milieufactoren

Voedselveiligheid of veilig voedsel betekent dat er geen gevaar is voor de gezondheid van de burger. In de Foodlaw¹ wordt gevaar gedefinieerd als volgt: “biologisch, chemisch of fysisch agens in een levensmiddel of diervoeder, of de toestand van een levensmiddel of diervoeder, met mogelijke nadelige gevolgen voor de gezondheid.” Hieruit kan afgeleid worden dat niet alleen hygiëne tijdens de bereiding van voedsel of de manier van bewaren van het voedsel (juiste temperatuur, houdbaarheid enz.) belangrijk zijn voor de voedselveiligheid (meestal biologische agens), maar ook externe factoren zoals chemische of fysische agens bij de productie of verwerking van grondstoffen binnen de voedselketen. Als gesproken wordt over chemische of fysische substanties, kan verwezen worden naar residu's of contaminanten die ontstaan tijdens de verschillende productieprocessen, maar hier moet zeker ook ‘het milieu’ als onveilige parameter in rekening worden gebracht. Sinds een paar jaar zijn er immers voldoende aanwijzingen dat het milieu, rechtstreeks of onrechtstreeks, een parameter is waarmee rekening moet worden gehouden bij het beoordelen van de voedselveiligheid. Denk maar aan bekende incidenten als ‘de dioxinecrisis’, ‘de MPA-affaire’ enerzijds of aan minder bekende incidenten als ‘citruspulp met dioxine’, ‘kaoliniet met dioxine’ of ‘narcisbollenpulp met alkaloiden’² anderzijds.

* Ingenieur Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, WTC III – 8e verdieping, S.Bolivarlaan, tel.: 02 208 38 70, e-mail: Albert.Vandersanden@favv.be.

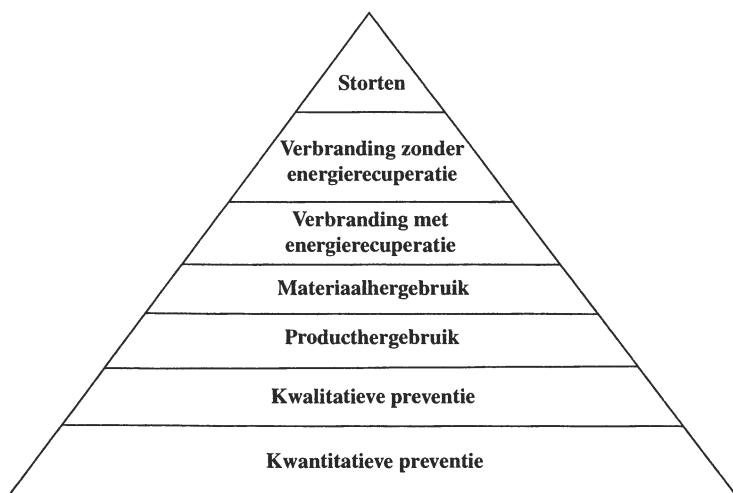
1. Verordening (EG) nr. 178/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 28 januari 2002 tot vaststelling van de algemene beginselen en voorschriften van de levensmiddelenwetgeving, tot oprichting van een Europese autoriteit voor voedselveiligheid en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsaangelegenheden.

2. Verder in dit artikel wordt nog teruggekomen op deze incidenten.

Welke factoren binnen het milieu spelen dan de belangrijkste rol in de 'voedselveiligheid'? Ten eerste is er de uitstoot van stofdeeltjes en gassen die zorgen voor een 'fall-out' waardoor allerlei scheikundige substanties (anorganisch of organisch) op de gronden en de gewassen terecht komen. Denk maar aan bepaalde locaties waar een verhoogd gehalte aan lood, fluor, cadmium, molybdeen, kwik of dioxines wordt vastgesteld ten gevolge van de aanwezigheid van zware industrie of verbrandingsovens in de buurt. Daarnaast is er het lozen van afvalwaters die invloed hebben op het microbiologisch leven in onze beken en rivieren, maar die ook via zware metalen bepaalde vissoorten ongeschikt maken voor menselijke consumptie. Deze factoren zijn op dit ogenblik voldoende gekend en de controle hierop is goed georganiseerd via het gebruik van meetnetten en verscherpt toezicht door de bevoegde instanties. Maar het zijn voornamelijk de afvalstoffen (sommige noemen ze liever bijproducten) die in het kader van de voedselveiligheid belangrijk zijn. Dit omdat iedereen die met afvalstoffen geconfronteerd wordt, deze liever probeert te recyclen of te hergebruiken dan ze te vernietigen wegens de hoge kosten die hieraan verbonden zijn. Daarbij komt dat de industrie eigenlijk de landbouw steeds beschouwd heeft als een soort afvalverwerker bij wie ze haar afvalstoffen/bijproducten op een galante en goedkope manier kwijt kon. Een paar jaar geleden werd bijvoorbeeld massaal 'papierpulp' gedumpt op Vlaamse landbouwgrond onder het mom van papier-schuim (toegelaten product), waarbij de boer nog geld kreeg om het onder te werken.

Deze benadering wordt in zekere mate gesteund door de bevoegde overheid door de toepassing van de 'ladder van LANSINK' (zie *figuur 1*) bij het beheer van de afvalstoffen. De bedoeling is zoveel mogelijk afvalstoffen te hergebruiken en er zo weinig mogelijk te vernietigen (verbranding of storten). Het verschil in de financiële kosten voor de verschillende bestemmingen is hier de grootste stimulans.

Figuur 1: ladder van LANSINK

De hierboven aangehaalde scheikundige substanties worden contaminanten genoemd. De Europese regelgeving³ voorziet in een monitoring voor alle Lidstaten in verband met alle residu's, zowel afkomstig van het gebruik van geneesmiddelen (hormonen inbegrepen), van pesticiden als van contaminanten in dierlijke en plantaardige producten. Bij positieve resultaten werd voor de twee eerstgenoemde substanties respectievelijk het H- en R-statuut ingevoerd, voor de laatste het C-statuut. Wat het C-statuut betreft stelt zich het probleem dat veel contaminanten – in tegenstelling tot de residu's – niet het gevolg zijn van een opzettelijk gebruik, maar via natuurlijke processen (afkomstig van het milieu) aanwezig zijn in dierlijke of plantaardige producten. Denk maar aan de dioxines in melk ten gevolge van het grazen van koeien in de omgeving van een verbrandingsoven, of de aanwezigheid van dioxines in eieren van scharrelkippen te wijten aan het verbranden van snoeihout of andere afval, of een verhoogd gehalte aan cadmium in maïssilage te wijten aan het telen van maïs op een verontreinigde bodem. Dit betekent dat het landbouwbedrijf een C-statuut krijgt zonder enige misstap te hebben begaan. De gevolgen, voornamelijk financieel, kunnen op dit ogenblik zeer moeilijk verhaald worden op de verantwoordelijke van de verontreiniging. Meer nog, in een nieuw ontwerp van E.G.-verordening omtrent hygiëne⁴ wordt – in navolging van wat de Codex Alimentarius oplegt via de GAP (Good Agricultural Practises) – de uitbater van een landbouw- of tuinbouwbedrijf verplicht zijn gronden vooraf te onderzoeken op geschiktheid in functie van de bestemming.

2. Bevoegdheden

Het afvalstoffenbeleid, het beheer van de afvalstoffen en de controle hierop behoren tot de bevoegdheid van de gewesten. Voor het Vlaamse Gewest zijn dat de Openbare Afvalstoffen Maatschappij (OVAM) en de Administratie Milieu, Natuur en Landinrichting (AMINAL) - afdeling Milieuvergunningen en afdeling Milieu-inspectie, voor het Waalse Gewest zijn dat Office Wallon des Déchets (OWD) en Division de la Police de l'Environnement (DPE) en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dat het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM). Het is slechts voor de doorvoer van afvalstoffen over het Belgisch grondgebied dat ook de federale overheid enige bevoegdheid heeft, namelijk de Federale Overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid Voedselketen en Leefmilieu – cel Leefmilieu.

De Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid Voedselketen en Leefmilieu – Directoraat-Generaal Dier, Plant en Voeding is bevoegd voor 'producten', zowel op het niveau van de veiligheid als op dat van de normering. Afvalstoffen met een gehalte aan verontreinigende stoffen beneden de gestelde normen (op het vlak van milieu) kunnen in de landbouw hergebruikt worden indien zij een landbouwkundige waarde bezitten. Ze worden dan in de afvalstoffenwereld 'secundaire grondstoffen' genoemd; voor de diensten bevoegd voor

3. Richtlijn 96/23/EG van de Raad van 29 april 1996 inzake controlemaatregelen ten aanzien van bepaalde stoffen en residuen daarvan in levende dieren en in producten daarvan.

4. COM(2000) 438 def.

'producten'. Zij worden bijgevolg niet meer beschouwd als afvalstoffen, maar als producten (bodemverbeterende middelen, meststoffen enz.), net als de stoffen specifiek voor dit doel gefabriceerd. De controle op de producten, in het kader van de voedselveiligheid en de kwaliteit, gebeurt door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Andere instanties die eveneens bevoegd zijn voor het uitvoeren van controle op afvalstoffen zijn de Administratie van Douane en Accijnzen (voornamelijk omtrent de invoer van buiten de E.U.) en de federale politie (op basis van hun algemene bevoegdheid).

Er ontstaat echter een grijze zone wanneer een afvalstof, eventueel via het krijgen van het statuut 'secundaire grondstof', een product wordt en gebruikt wordt als grondstof voor de voedingsindustrie of voor de landbouw. Wie is dan waarvoor bevoegd en wanneer? Zowel de Raad van State als het Arbitragehof heeft hierover al uitspraken gedaan,⁵ maar de discussie blijft. Dit betekent dat de bevoegdheid om controle uit te oefenen en de juridische basis voor vervolging niet duidelijk zijn. Hieruit volgt dat, om tot een afdoende controle te komen, overleg tussen de verschillende bevoegde diensten een absolute voorwaarde is.

3. Overleg

Wat het dierlijk afval betreft, dat een bijzondere afvalstof is, bestaat er een strikte Europese regelgeving, waarbij zowel de gewesten als de federale overheid moeten zorgen voor de omzetting van de Europese richtlijnen in het Belgisch recht. Het '*Food and Veterinary Office*' (FVO), inspectieorganisme van de Europese Commissie gevestigd in Dublin, heeft tijdens meerdere inspecties moeten vaststellen dat vooral de gewesten deze richtlijnen met veel vertraging hebben omgezet. Voor de Europese Unie telt echter alleen de Lidstaat België, de rest is inwendige keuken. De verslagen van deze inspecties worden bovendien gepubliceerd op het internet.⁶ Dit betekent voor de buitenwereld, die lak heeft aan de ingewikkelde structuur van België, dat het hier allemaal niet zo nauw wordt genomen.

Mede door de problemen en de Europese regelgeving omtrent BSE (Bovine Spongiform Encephalopathy of dolle koeienziekte) werd er door het FAVV in overleg met de gewesten een protocol opgesteld omtrent de specifieke verplichtingen in verband met BSE bij herkauwers⁷: de controle in de slachthuizen, de uitsnijderijen en bij de slagers behoort tot de bevoegdheid van het FAVV, het beheer met betrekking tot de ophaling, verwerking en vernietiging behoort tot de bevoegdheid van de gewesten. Tevens is in dit protocol het beheer van de andere dierlijke afvalstoffen opgenomen: de ophaling en verwerking hiervan be-

5. Advies Raad van State 8 juli 1997 (L.26.674/3); Advies Raad van State 21 mei 1996 (L.23.369/8); Arbitragehof, arresten nr. 19/97 van 15 april 1997, nr. 47/88 van 25 februari 1988, nr. 55/88 van 26 mei 1988 en andere.

6. De website waarop u de verslagen van het FVO terug kan vinden is: http://europa.eu.int/comm/food/fs/inspection/index_nl.html.

7. Overeenkomst van 10 januari 2003 betreffende dierlijk afval in de sectoren van vlees en visserijproducten.

horen tot de bevoegdheden van het gewest, het gebruik na bewerking tot de bevoegdheid van het FAVV.

Onlangs werd een nieuwe verordening gepubliceerd omtrent de dierlijke bijproducten niet bestemd voor menselijke consumptie.⁸ Deze verordening vervangt alle voorgaande versnipperde Europese regelgeving, onder andere de Bezemrichtlijn.⁹ Sommige bepalingen van deze verordening behoren tot de bevoegdheid van de gewesten, andere tot deze van de federale overheid. Op initiatief van het FAVV werd een werkgroep opgericht om vast te stellen wie wat moet doen (betreffende registraties, vergunningen, installaties enz.) en wie nu waar de controle zal uitvoeren. Hieruit blijkt dat ook op Europees niveau een overleg tussen de federale en gewestelijke overheden nodig is, gezien de bevoegdheidsverdeling.

Ook de mest wordt in deze verordening aangepakt, zij het meer specifiek mestverwerking, waarbij voornamelijk hygiëneparameters worden opgelegd. De meeste 'producten' die uit deze afval- of mestverwerking voortkomen, kunnen een bestemming krijgen binnen de voedselketen. Zo wordt 'gedroogde mest' of 'bekakt organisch bodemverbeterend middel op basis van kippenmest en vlasstof' verhandeld als bodemverbeterend middel.

Een derde belangrijke groep afvalstoffen zijn de afvalstoffen afkomstig van de agro-industrie, het zogeheten organisch-biologisch afval. Deze groep wordt eerder aanzien als 'bijproducten' en worden meestal hergebruikt in de dierenvoerders. Het gaat hier om belangrijke hoeveelheden, volgens het Uitvoeringsplan Organisch-biologisch afval ongeveer 1 330 000 ton per jaar.¹⁰ Binnen deze groep van afvalstoffen vallen ook de slibs afkomstig uit waterzuiveringsinstallaties.

In het Vlaamse Gewest valt deze laatste groep afvalstoffen voor een groot deel onder het toepassingsgebied van VLAREA (Vlaams Reglement inzake Afvalvoorkoming en -beheer), waarin de notie 'secundaire grondstof' is ingevoerd. VLAREA bevat een limitatieve lijst van afvalstoffen die als secundaire grondstoffen kunnen worden hergebruikt. Het hergebruik van slibs en afvalstoffen in of als meststoffen wordt enerzijds gekoppeld aan een eventueel 'gebruikscertificaat' afgeleverd door OVAM en anderzijds moet deze secundaire grondstof als product toegelaten zijn door de federale overheid.¹¹

Voor het Waalse Gewest bestaat een AGW (Arrêté du Gouvernement Wallon)¹² dat op een analoge wijze het systeem van 'gebruikscertificaten' toepast. Alleen is hier geen limitatieve lijst voorzien.

8. Verordening (E.G.) 1774/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 3 oktober 2002 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten, *PB. L.* 273, 10 oktober 2002.

9. Richtlijn 92/118/EEG van de Raad van 17 december 1992 tot vaststelling van de veterinairerechtelijke en de gezondheidsvoorschriften voor het handelsverkeer en de invoer in de Gemeenschap van producten waarvoor ten aanzien van deze voorschriften geen specifieke communautaire regelgeving geldt als bedoeld in bijlage A, hoofdstuk I van de Richtlijn 89/662/EEG en wat ziekteverwekkers betreft, van Richtlijn 90/425/EEG

10. Uitvoeringsplan Organisch-biologisch afval, januari 2000, D/2000/5024/4, OVAM.

11. Dit valt onder de bevoegdheid van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid.

12. Arrêté du Gouvernement Wallon van 12 januari 1995 *portant réglementation de l'utilisation sur ou dans les sols des boues d'épuration ou des boues issues de centres de traitement de gadoues de fosses septiques*, *B.S.* 12 april 1995.

Op het niveau van de producten (federaal) toegelaten in of als meststof/bodemverbeterend middel bestaat er een positieve lijst (deels Europees, deels Benelux, deels nationaal). Dit betekent dat alleen deze producten mogen worden verhandeld die als dusdanig op deze lijst voorkomen. Producten die er niet op voorkomen, kunnen worden toegelaten via een ontheffing. Deze ontheffing is persoonsgebonden en wordt afgeleverd na grondige studie van het product. Het voordeel van een dergelijke positieve lijst is dat alle producten gekend zijn, genormeerd zijn en dat de te geven waarborgen bepaald zijn. Een efficiënte controle wordt hierdoor mogelijk.

Toch bestaat er nog steeds een probleem wat betreft de bevoegdheid. Een voorbeeld hiervan zijn de composten, groen- of GFT-compost. De controle op de afvalstoffen die in een composteringsbedrijf binnenkomen en het composteren op zich behoren tot de competentie van de gewesten. De controle op compost als eindproduct behoort in feite tot de bevoegdheid van het FAVV. Nochtans legt het Vlaamse Gewest normen op voor compost, die bovendien soms verschillen van deze die federaal worden vastgelegd. De eindproducten vallen dus onder de bevoegdheid van twee controleorganismen, die dezelfde parameters controleren maar verschillende normen hanteren en een verschillende juridische basis hebben.

Een ander voorbeeld is het feit dat het Waalse Gewest een gemengd organisch bodemverbeterend middel op basis van mest en andere toegelaten producten niet aanvaardt als product, maar het beschouwt als mest en dat zij het transport van Vlaamse mest naar Wallonië verbiedt. Dit betekent dat een product, toegelaten op federaal niveau, en dus geldig voor het hele grondgebied, door een gewest niet wordt aanvaard als product, maar wordt beschouwd als afval. Nochtans moet gesteld worden dat op het vlak van hergebruik van afvalstoffen in of als meststof er een zeer goed overleg bestaat tussen de federale en de gewestelijke diensten, met strikte overeenkomsten wat betreft termijnen van toelating, opleggen van normen en gecoördineerde controleacties.

Wat de dierenvoerders betreft, is het moeilijker. Op federaal niveau bestaat hiervoor geen positieve lijst (zo een lijst bestond wel op nationaal niveau tot 1 mei 1999, maar bij de omzetting van een E.G.-richtlijn betreffende voedermiddelen¹³ werd deze afgeschaft). In de plaats is een negatieve lijst gekomen, wat betekent dat alles kan worden gebruikt als grondstof voor dierenvoeding zolang het product niet op de negatieve lijst voorkomt. Dit is echter een onhoudbare situatie omdat men zo steeds achter de feiten aanloopt. Alhoewel het Europees Parlement en verschillende lidstaten (waaronder België) voorstander zijn van een positieve lijst, is de Europese Commissie een totale tegenstander op basis van de moeilijkheid om zo een lijst te beheren. Nochtans zouden vele problemen (onder andere de bewijsvoering dat één of andere grondstof schadelijk is voor de gezondheid van de dieren, bewijzen dat een grondstof van normale handelskwaliteit is) via het beschikken over een positieve lijst kunnen worden voorkomen en zou veel gemakkelijker opgetreden kunnen worden bij het gebruik van bepaalde afvalstoffen die niet op deze lijst voorkomen. Neem

13. Richtlijn 96/25/EG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 29 april 1996 betreffende het verkeer van voedermiddelen.

hierbij nog het probleem dat de Raad van State¹⁴ duidelijk heeft gesteld dat het Vlaamse Gewest geen rechtsgrond heeft om zich uit te spreken over secundaire grondstoffen bestemd voor de dierenvoeding, met het gevolg dat deze bestemming niet voorkomt in VLAREA (dit wordt opnieuw ingebouwd bij de wijzigingen van VLAREA die nu in onderhandeling zijn). Er wordt nu stilzwijgend aangenomen dat afvalstoffen die toegelaten zijn door de federale overheid om te gebruiken in dierenvoeding, niet meer als afvalstoffen worden beschouwd, met als gevolg dat er ook geen controle vanuit het Vlaamse Gewest wordt op uitgevoerd. Vermits alles toegelaten is (uitgezonderd de negatieve lijst), stelt zich hier een probleem.

Als voorbeeld het incident waarbij in februari 1999 runderen zijn gestorven door het eten van 'narcisbollenpulp'. Deze afvalstof werd opgehaald door een erkende ophaler van afvalstoffen en overgemaakt aan een erkende verwerker van afvalstoffen. Deze laatste heeft de afvalstof gevaloriseerd via een Nederlandse handelaar in grondstoffen voor dierenvoerders die het vervolgens leverde aan een Belgische landbouwer. Voor de Nederlandse handelaar was 'narcisbollenpulp' hetzelfde als 'tulpenbollenpulp', alleen was hij vergeten dat narcisbollen giftige alkaloiden bevatten die bij runderen sterfte tot gevolg kunnen hebben. Op dat ogenblik bestond nog een positieve lijst, waarop deze narcisbollenpulp niet voorkwam. Het betrof dus een verboden product en derhalve kon onmiddellijk geverbaliseerd worden. Met de negatieve lijst moet echter worden aangetoond dat de afvalstof een gevaar inhoudt voor de gezondheid van dieren, wat het debat openlaat voor wetenschappers en dus voor de verdediging, vermits op reglementair vlak niets specifiek bestaat. Daarnaast blijft het probleem op het niveau van de afvalstoffen. De afvalproducent heeft de afvalreglementering wel strikt gevolgd (afval overgedragen aan een erkende ophaler), de ophaler heeft deze afvalstof ook reglementair overgemaakt aan een verwerker, maar deze laatste is in de fout gegaan door onoordeelkundig een verkeerde bestemming voor hergebruik aan deze afvalstof te geven. Indien er voor deze afvalstof en deze bestemming een 'gebruikscertificaat' nodig geweest zou zijn, dan had het gewest advies gevraagd aan de federale dienst, bevoegd voor producten, omtrent het hergebruik als dierenvoeder en had dit incident vermeden kunnen worden. Er werd op 22 februari 2002 een correctioneel vonnis uitgesproken, maar er werd beroep aangetekend op 9 april 2002 dat behandeld wordt door het Hof van Beroep in Antwerpen.

Zowel de 'dioxinecrisis' als de 'MPA-affaire' kunnen op eenzelfde manier worden beschouwd. Alhoewel, bij de dioxinecrisis werd willens en wetens een misdrijf gepleegd. Transformatorolie (Arochloor) werd op een illegale manier gedumpt op een containerpark en kwam via een erkende verwerker van dierlijke afvallen in de dierenvoederketen terecht met alle gevolgen vandien. Het volledige onderzoek werd uitgevoerd door het parket van Gent. Er is vervolging ingesteld, maar is op dit ogenblik nog niet in behandeling voor de rechtbank. Om in de toekomst te verhinderen dat dergelijke praktijken zich nog zouden voordoen (behalve het misdrijf op zich), werd op federaal niveau het gebruik van afvaloliën en vetten (gerecycleerde frituurvetten) uit de levensmiddelenindustrie

14. Advies van R.v.St. op VLAREA, 8 juli 1997, L.26.674/3, art. 4.2.4.1.

in de diervoeding verboden.¹⁵ De in België verboden gerecycleerde oliën en vetten worden nu grotendeels geëxporteerd naar Nederland, waar deze reglementair gezien alleen in de non-food sector kunnen afgezet worden. Hier kunnen serieuze vragen gesteld worden omtrent de afzonderlijke opslag en verwerking, temeer omdat de controle hierop niet sluitend is. Indien er een E.U.-positieve lijst zou bestaan, dan zou dit veel beter onder controle kunnen worden gehouden.

De MPA-affaire is aan het licht gekomen in Nederland in mei 2002 waar er vruchtbaarheidsproblemen werden vastgesteld bij zeugen.¹⁶ Na langdurige onderzoeken werd de oorzaak hiervan toegeschreven aan de aanwezigheid van MPA in het voeder voor zeugen. Door retracering werd achterhaald dat het MPA aanwezig was in een glucosesiroop, gebruikt in het voeder, afkomstig van een Belgische verwerker van afvalstoffen. Deze MPA-affaire is eveneens ontstaan door het plegen van een misdrijf: het moedwillig mengen van medisch afval met afval van glucosesiroop. Het gerechtelijk onderzoek werd uitgevoerd door het parket van Turnhout. Het was een grensoverschrijdende gebeurtenis: het mengsel was afkomstig uit Ierland en bestemd voor een Belgische verwerker. De afvalstof werd verhandeld conform de Europese verordening die het toezicht en de controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Unie regelt.¹⁷ Echter, deze gemengde afvalstof kon worden geïmporteerd via de 'groene lijst'-procedure (zonder kennisgeving), terwijl medisch afval zich op de rode lijst bevindt waaraan strenge verplichtingen zijn verbonden wat betreft kennisgeving, vergunning en controle. De Belgische verwerker was en is erkend door het gewest, maar deze handelaar bezat geen vergunning als operator in levensmiddelen en was bijgevolg niet gekend bij de controlediensten. Wat betreft de diervoeding had deze verwerker geen vergunning of registratie nodig, vermits de reglementering niets voorziet qua registratie op het niveau van operator van voedermiddelen. Vermeldenswaard is tevens dat de Milieu-inspectie meerdere vaststellingen had gedaan bij deze verwerker op het vlak van milieuhygiëne (lozing afvalwater), dat deze verwerker ook gekend was bij de federale politie, maar dat deze gegevens nooit werden samengebracht, zodat duidelijk kon worden dat er iets verkeerd ging met dit bedrijf. Ten slotte moet worden opgemerkt dat geen van de controlerende diensten nagekeken heeft wat de bestemming van de zogenaamde herwerkte producten was. Nochtans bestaat sinds 26 oktober 1994 een samenwerkingsakkoord tussen de Belgische staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de coördinatie van het beleid inzake invoer, uitvoer en doorvoer van afvalstoffen.¹⁸ Tot op vandaag is een belangrijk deel van dit samenwerkingsakkoord dode letter gebleven (geen gemeenschappelijke databank, geen medewerking van de douane, geen coördinatiecommissie) en daarom wordt momenteel een gewijzigd akkoord voorgelegd aan de verschillende federale en gewestelijke overheden.

15. K.B. van 3 juni 1999 tot vaststelling van beschermende maatregelen met betrekking tot dioxineverontreiniging van voor dierlijke voeding bestemde dierlijke producten.

16. MPA is een hormoon: medroxy progesteron acetaat.

17. E.G.-verordening 259/93 van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 1 februari 1993 betreffende toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Gemeenschap, *P.B. L.* 30 van 6 februari 1993.

18. *B.S.* 13 december 1995.

4. Initiatief van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen

Uit de hierboven beschreven gevallen blijkt klaar en duidelijk dat zonder overleg en samenwerking het onmogelijk is om een efficiënte controle uit te voeren.

In *figuur 2* wordt een *flow* gegeven van de afvalstoffenstromen en de bevoegde diensten. Dit betekent niet dat door samenwerking alle misdadige opzetten kunnen uitgesloten worden, maar het zal naar de betrokken sectoren toe een teken zijn dat er op hun vingers gekeken wordt. Behalve deze samenwerking op het vlak van de controle moet op wettelijk vlak alles gedaan worden om alle actoren binnen de keten te identificeren.

Het FAVV heeft hiertoe een initiatief genomen om met alle betrokken diensten te overleggen en een protocol uit te werken betreffende de coördinatie van de controle op het gebruik van afvalstoffen binnen de voedselketen. Dit protocol omvat twee essenties. Enerzijds moeten alle actoren worden geregistreerd en anderzijds moet een permanente coördinatiecel worden opgericht die bestaat uit afgevaardigden van alle diensten. In deze coördinatiecel moet de nodige informatie worden uitgewisseld en gezamenlijke acties worden ontwikkeld.

In verband met de registratie van de actoren zal het FAVV de nodige initiatieven nemen, door de huidige reglementering aan te passen. In verband met het afleveren van uitbatingsvergunningen zullen de gewestelijke diensten een subadvies vragen aan het FAVV voor deze activiteiten die binnen de voedselketen vallen. Hier zal het eventueel nodig zijn de activiteiten van de verwerkers te scheiden van deze die in het kader van de voedselketen en andere worden uitgeoefend. Door uitwisseling van deze gegevens kan men een duidelijk inzicht in de structuur van de afvalstoffenbewegingen verkrijgen. Wat betreft de meststoffen en bodemverbeterende middelen moet het FAVV alle bestaande toegelaten producten (positieve lijst en ontheffingen) ter beschikking stellen van de andere diensten.

De controle op het transport van afvalstoffen vormt een belangrijke schakel. Deze controle gebeurt voornamelijk door de federale politie. Om in deze materie meer armslag te geven aan de politie is het belangrijk dat fraude in de voedselketen en volksgezondheid gerelateerd met milieucriminaliteit wordt opgenomen in de prioriteiten van het Nationaal Veiligheidsplan 2003-2004.

Een absolute transparantie tussen de verschillende diensten is dus beslist nodig. Voor sommige zal dit een aanpassing vergen van hun tot nu toe aangehouden ingesteldheid, voor andere zal dit een centrale coördinatie van gegevens betekenen. De belangrijkste voorwaarde voor het slagen van dit initiatief is dat de verantwoordelijke overheden voldoende personen en middelen ter beschikking stellen van de diensten. Uit de contacten blijkt in ieder geval dat de operationele diensten allen gunstig staan tegenover dit initiatief.

Figuur 2: afvalstoffenstromen en bevoegde diensten

